

ROLUL ȘI EFECTELE INVESTIȚIILOR STRĂINE ÎN ECONOMIA REPUBLICII MOLDOVA

Vladimir NANI, Vasile MAMALIGA

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *În condițiile globalizării și dezvoltării întreprinderilor multinaționale, investițiile străine capătă o importanță deosebită. Rolul investițiilor internaționale în lumea modernă prezintă un caracter dublu, fiind folosite atât pentru dezvoltarea economiilor în care au fost investite cât și pentru expansiunea economică a țărilor cu economie înalt dezvoltată. Mai ales în condițiile globalizării economiei, când țările mai puțin dezvoltate sunt puse în aceleași condiții cu țările economic mult mai dezvoltate, este nevoie de mult discernământ pentru alegerea unei politici economice ce va duce la o dezvoltare durabilă a economiei naționale.*

Cuvinte cheie: *Investiții străine, Economie națională, Globalizare.*

Introducere

Termenul de investiție, frecvent folosit în retorica liberală, reprezintă, potrivit DEXului: 1. plasări de capitaluri în întreprinderi industriale, agricole, comerciale etc., cu scopul obținerii de profituri; 2. alocări de mijloace materiale pentru crearea de noi fonduri fixe, pentru lărgirea, reutilizarea și modernizarea celor existente. Fenomenul investițiilor este un instrument propriu atât economiei de tip capitalist, cât și celei socialiste (sovietice), în pofida diferențelor ideologice dintre acestea. În orice caz, în afară de finalitatea obținerii de profit, instrumentul investițiilor urmărește atingerea unor scopuri bine definite, care de la caz la caz pot fi de natură economică, geopolitică, strategică, pe un interval de timp mai îndelungat, fie cu efect imediat.

Desigur că fenomenul investițional presupune un interes bilateral, fiecare dintre părți, atât cea investitoare cât și cea care beneficiază de investiții, fiind motivate de un folos scontat. Din punctul de vedere al unui stat care-și stabilește drept deziderat atragerea investițiilor străine în economia națională este important ca suveranitatea și libertatea poporului să prevaleze asupra profitului economic, iar beneficiile aparente și imediate să nu scoată din calcul efectele strategice ale investițiilor străine atrase.

Fenomenul investițiilor străine în economia mondială. Investițiile internaționale sunt un fenomen cunoscut și pe larg răspândit în cadrul economiei globale. Acestea, în toată complexitatea lor, se clasifică în două categorii: investiții străine directe (ISD) și investiții de portofoliu, trăsăturile specifice care diferențiază investițiile străine directe fiind: 1. participarea directă a investitorului la conducerea firmei; și 2. interesul de durată. Investițiile de portofoliu nu au ca scop realizarea unor activități economice cu finalitatea în produse și bunuri economice sau servicii, ci urmăresc *majorarea sau conservarea valorii capitalului*. Aceste forme de investiții sunt caracterizate prin elemente de natura acțiunilor sau datoriei (obligației).

La momentul de față, datorită tendințelor de globalizare între economiile mai multor țări, ISD capătă o importanță deosebită în circuitul economic mondial fiind considerat drept un indicator al sporirii economice. Prin urmare fluxurile ISD, în cazul mai multor țări pe cale de dezvoltare, depășesc fluxurile comerțului exterior sau/și creșterile anuale ale PIB-ului. Acest fenomen este ușor explicabil prin contextul regional și mondial al „piețelor deschise” alături de tendința gigantilor economici internaționali de a-și maximiza profiturile prin reducerea cheltuielilor pentru materie primă sau forță de muncă. Potrivit unor date statistice valoarea vânzărilor companiilor multinaționale deja depășește dublul exporturilor mondiale, ceea ce demonstrează utilizarea resurselor și a forței de muncă ieftine din țările slab dezvoltate la crearea unor bunuri economice ce se realizează la o valoare mult mai mare pe piața interioară a țărilor dezvoltate. Acest fenomen creează condiții în care dezvoltarea economică durabilă a țărilor exportatoare de resurse (spre care și sunt orientate în mare parte ISD) devine nerentabilă din punct de vedere al costurilor resurselor pentru companiile multinaționale.

În acest context, țările slab dezvoltate sau în curs de dezvoltare nu au nici o șansă la o dezvoltare economică durabilă bazată pe ISD, ci rămân doar niște ”colonii” economice în cadrul sistemelor de producție și al piețelor mondiale. Cauza acestei situații se găsește în piața de desfacere unde sunt comercializate bunurile sau serviciile obținute din activitatea obiectului investiției. În cazul în care piața de desfacere se află într-o altă regiune economică decât resursele utilizate la fabricarea bunului finit (fenomen caracteristic companiilor multinaționale), acest produs se comercializează la un preț mărit față de costul

resurselor utilizate iar sensul și efortul resurselor părăsesc țara de origine lucrând mai mult pentru dezvoltarea unei economii străine decât pentru cea de origine.

Prin urmare, volumul ISD nu poate servi drept un indicator al dezvoltării economice a regiunii în care au fost atrase. Tendința de dezvoltare a economiei regionale nu poate fi caracterizată prin cantitatea investițiilor ci prin calitatea acestora, calitatea fiind caracterizată prin punctele de aplicabilitate a investițiilor în ramurile economice existente, piața finală de desfacere a valorii generate de investițiile atrase precum și volumul fondurilor fixe generate sau procurate pe baza acestor investiții.

Aspectul pozitiv al ISD atrase în economia unui stat puțin dezvoltat constă în dezvoltarea, în cadrul regiunii investite a relațiilor de muncă noi (echipamente, tehnologii, etc.), care la rândul lor generează creșterea calificării forței de muncă iar prin urmare și creșterea productivității muncii. Tendința minimalizării costurilor de producție cu scopul de a obține profituri cât mai mari, dictează crearea unor tehnologii și echipamente mai performante cu consumuri de energie mai reduse decât cele precedente. Anume în combinație cu o forță de muncă și materie primă ieftină aceste tehnologii și utilaje generează profituri maximale pentru cei care au efectuat investiția, iar zona economică în care a fost atrasă investiția străină capătă un potențial tehnologic mai ridicat apărând necesitatea de ridicare a gradului de calificare a personalului din regiune.

Adevărat este că calificarea personalului din regiune crește ca urmare a atragerii investițiilor străine, dar important este să înțelegem că investițiile străine sunt atrase în regiune de o forță de muncă ieftină, ele nefiind cointeresate în ridicarea în masă a calificării ceea ce va duce la scumpirea resurselor utilizate și pierderea profitului. Totodată personalul deja calificat va căuta locuri de muncă cu o remunerare mai atractivă, părăsind țara de baștină pentru aflarea unui trai mai decent. Ca regulă potențialul de muncă calificat pleacă anume în acele zone economice din care provine investiția străină, astfel o investiție poate juca și un rol strategic de atragere a personalului calificat pentru ridicarea productivității regiunilor economice dezvoltate.

Prin urmare ca efect al formării economiei globale forța de muncă calificată pierde caracterul regional și legătura cu țara de origine, la necesitate plecând în altă regiune economică împreună cu proiectele investiționale, iar cel necalificat rămâne în zona economică puțin dezvoltată generând investitorului străin supraprofituri la un salariu mediu pentru economia regională.

Investițiile străine directe în economia națională. Potrivit poziției oficiale a Ministerului Economiei al RM, *Investițiile străine reprezintă, pentru Republica Moldova, una din sursele ce asigură o creștere durabilă a economiei naționale.*[1] Totodată, în același izvor se precizează că efectele acestor investiții asupra economiei naționale sunt duble: *Pe de o parte este vorba de credite, împrumuturi și investiții prin intermediul cărora capitalul străin poate completa resursele financiare naționale în aplicarea programului de macro-stabilizare, iar pe de altă parte capitalul străin joacă un rol fundamental în restructurarea și modernizarea economiei naționale.* [1]

La general vorbind, volumul investițiilor străine atrase în RM a scăzut brusc odată cu destabilizarea situației politice din țară. În acest context, cotele valorice ale ISD din anul 2008 rămân a fi un plafon nedepășit până în prezent. Evoluția fluxului net al ISD este prezentată în figura 1.

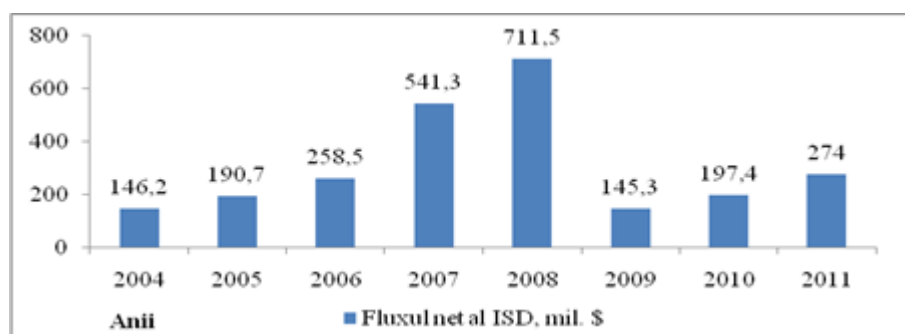

Figura 1. Fluxul net al investițiilor străine directe în economia națională anii 2004-2011, (mil. USD)

Sursa: BNM

În cazul împrumuturilor creditelor și investițiilor ce au ca scop susținerea programului de macro-stabilizare economică, efectele economice nu pot fi imediate afară doar de creșterea datoriei de stat care urmează să fie restituită din activitatea economică a țării (valorificată în PIB). Cu atât mai mult este important să înțelegem semnificația și efectele acestei *macro-stabilizări*, contextul și finalitatea logică aflată în integrarea economică în spațiul european. Intrând în esența subiectului vom înțelege că economia

națională necesită aceste investiții nu pentru o dezvoltare economică durabilă, ci pentru o armonizare a economiei în contextul integrării într-un spațiu economic cu mult mai dezvoltat. Investițiile, în acest context, dacă nu există un sistem economic rigid și bine format, ce va juca rolul unei baze de creștere, au semnificația unor injecții cu efect temporar. Odată cu integrarea economică în spațiul european, economia națională va fi susținută prin noi credite (cu efectul în creșterea datoriei de stat), va fi nevoită să reziste cu forțele proprii într-o concurență liberă față de economiile țărilor dezvoltate. La etapa actuală deja putem observa o creștere continuă a datoriei de stat (figura 2) pe fondul investițiilor directe atrase în economia națională.

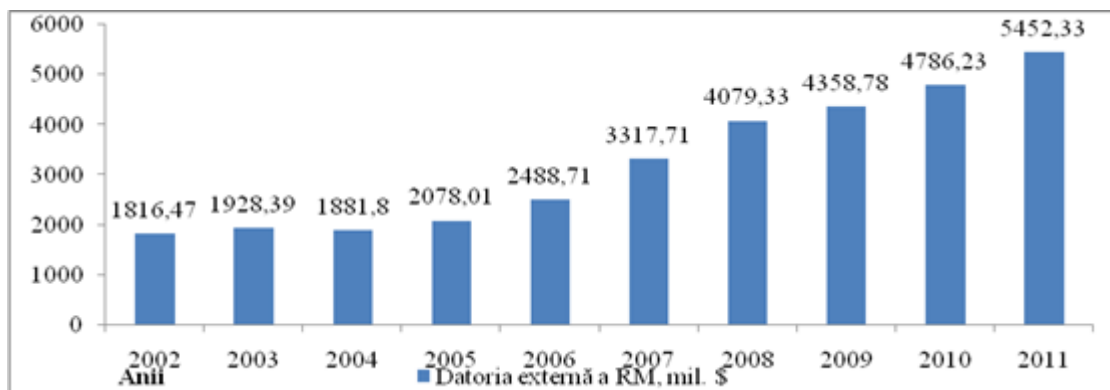

Figura 2. Datoria externă a RM anii, 2002-2011 (mil. USD)

Sursa: Biroul Național de Statistică

După cum s-a vorbit mai sus, ISD sunt un factor de dezvoltare a economiei în care au fost atrase, doar în cazul îndeplinirii unor condiții economice. În cazul RM aceste condiții capătă un caracter existențial datorită vecinătății apropiate cu economiile înalt dezvoltate sau cu ritmuri puternice de dezvoltare în comparație cu economia națională. Această vecinătate impune necesitatea creșterii durabile a economiei naționale pentru a putea supraviețui în contextul comerțului fără frontiere. Cu atât mai mult condițiile atractive de muncă din țările vecine atrag potențialul uman din RM, resursele umane rămase fiind cu mult mai inerte din punct de vedere al activității antreprenoriale, economia națională rămânând fără cel mai important factor de dezvoltare economică – oamenii.

În contextul celor spuse, ISD atrase în economia națională trebuie să fie utilizate exclusiv pentru dezvoltarea durabilă a sistemelor economice de producție ce servesc în primul rând economia națională, și nu drept export al materiei prime pentru sistemele de producție din economiile mai dezvoltate. Domeniile de utilizare a investițiilor străine în ramurile existente sau potențial existente reprezintă un punct strategic, neîndeplinirea căruia va duce la un eșec economic colosal imposibil de remediat. Din datele statistice existente putem observa că printre principalele domenii de aplicare a ISD sunt ramuri ale economiei ce par să fie depărtate de cele strategice naționale și servesc drept o dezvoltare a unor economii străine (Figura 3).

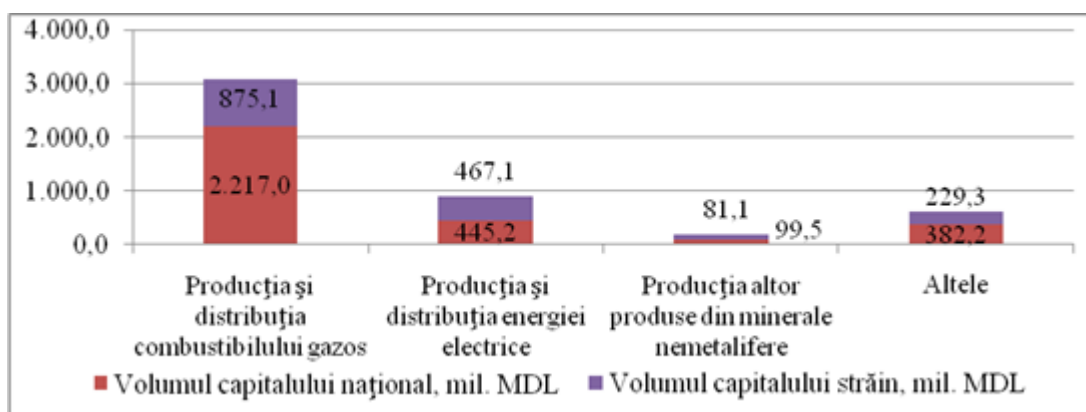

Figura 3. Cele mai mari sectoare după media valorii activelor per companie cu capital străin

Sursa: BNM

Principalele domenii de investiție a capitalului străin sunt ramurile energetice, în special distribuția

combustibilului gazos. În condițiile tendinței de a minimiza costurile pentru maximizarea profitului, dezvoltarea ramurii energetice capătă un caracter deosebit de important. Așadar dezvoltarea sectorului energetic poate fi un vector prioritar în cazul în care această dezvoltare are loc pe baza consumului industrial și nu pe cel privat. La analiza ponderii consumului energiei electrice putem observa că *cea mai mare parte este consumată de către populație (30-40%), industriei revenind o cotă mai mică – cca 25-35%.*[4]. Acest lucru demonstrează că investițiile străine în sectorul energetic lucrează mai mult pentru consumul populației decât pentru dezvoltarea industriei, cu alte cuvinte – banii investiți pleacă în mare parte în consum fără a lăsa efecte pozitive în economia națională.

Astfel este nevoie de o politică de stat bine determinată în privința domeniilor de aplicare a ISD, o prioritizare a sectoarelor strategice ale economiei naționale ce necesită dezvoltare pentru crearea unei economii durabile. În condițiile de criză economică sectorul prioritar de investiție este dezvoltarea infrastructurii, lucru care la moment va crea posturi de muncă fiind o utilizare rațională a resurselor investite, iar în viitor va servi drept bază stabilă pentru o dezvoltare economică durabilă. Este important să conștientizăm că nu orice investiție străină tinde să dezvolte economia noastră, ci din contra, tinde să extragă profituri din costurile mici ale materiei prime, resurselor umane sau taxelor reduse și numai o politică de stat conștientă și bine determinată va putea asigura un viitor prosper al economiei naționale în orice împrejurări.

Bibliografie

1. *Analiza situației privind investițiile străine directe, atrase în Republica Moldova în anul 2011.* Raportul Ministerul Economiei al Republicii Moldova, Chișinău 2012.
2. *Moldova, Impactul investițiilor străine directe asupra economiei Republicii Moldova,* Studiu elaborat în cadrul proiectului „Consolidarea Sistemului Statistic Național”. Chișinău 2010.
3. Iacovoiu V., *Relația dintre globalizare și investiții străine directe,* Editura Cartier, București, 2008.
4. *Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova 2012-2020.* Cancelaria de Stat a RM, Chișinău 2011.
5. www.statistica.md